

Eesti Trüki- ja Paberimuuseumi kogude täiendamise põhimõtted

2015

1. Sissejuhatus

Eesti Trüki- ja Paberimuuseumi (edaspidi "TPM" ja "muuseum") kogumispõhimõtted on koostatud eesmärgiga tuua üheselt mõistetavalt välja muuseumi kogude täiendamise ja korraldamise põhimõtted ning teavitada neist avalikkust. Põhimõtted on aluseks muuseumi igapäevaste tegevuste ja eesmärkide planeerimisel, eelarve koostamisel, annavad muuseumikogu täiendamiseks selged valikukriteeriumid ning võimaldavad end võrrelda teiste mäluasutustega.

TPM on väike teemamuuseum, mille kogud ja kogumispõhimõtted võiksid olla võrreldavad mõne suure muuseumi alakogu ja selle kogumispõhimõtetega.

Dokument annab ülevaate muuseumi missioonist, ajaloost, toimepõhimõtetest ning kõige olulisemalt kogumispõhimõtetest. Kogumispõhimõtted on koostatud tähtajatult, pidades silmas pikaajalist perspektiivi.

Nii kogumispõhimõtted kui kogude korraldamise põhimõtted vaadatakse üle igal aastal ja täiendatakse vastavalt vajadusele. Kogumispõhimõtete uuendamist ja täiendamist koordineerib peavarahoidja koostöös kogude täiendamise komisjoniga ning selle kinnitab muuseumi poolt muuseumi juhatus.

Kogumispõhimõtted on koostatud lähtudes Eesti muuseumiseadusest, selle rakendusaktidest, ICOM-i eetikakoodeksist ning Eesti Trüki- ja Paberimuuseumi arengukavast ja põhimäärusest.

I MUUSEUMIKOGU TÄIENDAMISE PÕHIMÕTTED

2. Muuseumi missioon ja ülevaade toimepõhimõtetest

2.1. Missioon

TPM-i missioon on koguda, säilitada ja tutvustada esemeid, teadmisi ja oskusi, mis on seotud trükikunsti ja selle ajaloo. See temaatika on Eestis seni lähemalt uurimata ning ükski teine Eesti mäluasutus ei spetsialiseeru sellele. Muuseum paneb staatilise väljapaneku ees rõhku ennekõike elavale ja soovib näidata protsesse nende toimumise käigus. Põhiosa muuseumi kogudest on töötavad kogud¹ ja mõeldud avalikkusele kasutamiseks. Nõnda on TPMi eesmärk kogumise ja säilitamise kõrval olla ennekõike töötav muuseum ja avatud studio, kus on võimalik õppida ja teostada erinevaid trüki- ja paberikunsti tehnikaid.

2.2. Muuseumi ajalugu

Eesti Trüki- ja Paberimuuseum said alguse kahe juriidiliselt eraldiseisva eramuuseumina. Eesti Trükimuuseum asutati 2010. aasta kevadel eesmärgiga päästa trükikunstiga seotud seadmed vanametalli viskamisest – oluline osa Trükimuuseumi masinatest ja tähelaost on pärit trükikodadest, mis sel perioodil aegunud trükitehnikast vabaneda soovisid. Paberimuuseum asutati samal aastal ning on seni töötanud ennekõike kunstimuuseumina paberikunsti vallas. Kaks asutust ühendati 2015. aasta alguses Eesti Trüki- ja

---

¹ „Töötav kogu” (*working collection*) on väljend, mida on kasutatud ICOMi eetikakoodeksi punktis 2.8 ilma seda lähemalt lahti defineerimata. TPMi kontekstis tähendab „töötav kogu” muuseumikogu alla kuuluvat kogu, mis on mõeldud igapäevaseks muuseumisiseseks kasutamiseks. Töötava kogu eripäraks on see, et sinna kuuluvate museaalide kasutamine ei halvenda kogus olevate seadmete (enamasti trükipressid) seisukorda ja võib mõnel juhul olla vastupidiselt positiivseks teguriks (masinate loomulik õlitamine töö käigus). Töötava kogu puhul tähendab „muuseumisisene kasutamine” sinna kuuluvate esemete kasutamist muuseumitöötaja või muuseumitöötajalt volituse saanud isiku järelevalve all.

Paberimuuseumiks, mis on jätkuvalt eramuuseum.

2010–2014 rentisid Trüki- ja Paberimuuseum ruume Tartus Kastani 38-s – trükikoja “Greif” endises majas. 2014 suvel kolis muuseum oma praegusesse asukohta, Kastani 42 aadressil asuvasse Aparaaditehase kultuuritehasesse, kus muuseum samuti pinda üürib. Vahetult enne kolimist lõpetas oma tegevuse Trükimuuseumi hallatav Polymeri kultuuritehase trükikoda Tallinnas. Sealne trükitehnika (masinad ning Eesti suurim kogu ladumismaterjali) koliti Tartusse Trükimuuseumi uutesse ruumidesse.

Trükimuuseumi ajalugu on oluliselt mõjutanud seda, mis seisus on praegu kogude korraldus ja dokumenteeritus. Kuni 2015. aastani puudusid muuseumil ressursid peavarahoidja ametikoha loomiseks. Põhiressursid läksid perioodil sellele, et tagada esmane hoiustamisvõimalus hävimisohus seadmetele. Sel põhjusel on Trükimuuseumi kogudega seotu varasemalt väga lünklikult dokumenteeritud. Peavarahoidja on Trükimuuseumis palgal esmakordselt alates 2015. aasta jaanuarist.

Kolimisega seoses keetsid muuseumis 2014–2015 suvest suveni ehitus- ja renoveerimistööd, mis hoidsid kogude dokumenteerimise ja korrastamise eeltööde järgus. Samas on esimest korda muuseumi ajaloos valminud eraldi arhiiviruum trükiste ning kasutuspiiranguga klišeede hoiustamiseks.

2.3. Muuseumikogu

Nagu eelnevalt mainitud, on esemete museaalidena arvele võtmise protsess alles algusjärgus ning seetõttu ei saa veel esitada täpset statistikat kogudesse kuuluvatest museaalidest. Küll aga võib välja tuua kogu praeguse jaotuse ning mõningate kogude puhul ka nendesse kuuluvate objektide (vähemalt ligikaudse arvu) eeltööde põhjal.

1. Masinakogu (kokku ca 134)
1.1. Trükipressid (17)
1.2. Ladumismasinad (5)
1.3. Kirjutusmasinad (ca 80)
1.4. Eel- ja järeltöötlusmasinad (ca 32)
2. Täheladu
2.1. Tinatähed (>257 kirjatüübi)
2.2. Puutähed (ca 123 kirjatüüpi)
2.3. Matriitsid (>180 kirjatüübi)
2.4. Ilustused (>14 sahtli)
2.5. Vahematerjal
3. Klišeede kogu
3.1. ÕESi klišeede kogu (ca 2387)
4. Arhiivkogu
4.1. Arnold Everausi kogu (287)
4.2. Dokumendid
4.3. Kunstikogu
4.4. Perioodika
4.5. Plakatid (kokku 223)
4.5.1. <i>Krista Roosi plakatikogu (107)</i>
4.6. Postkaardid
4.7. Raamatud
4.8. Trükimuseumi trükinäidised (ca 100)
4.9. Väiketrükised
4.9.1. <i>Sten Kasaku eksliibrise kogu</i>
5. Fotokogu
6. Audio-video
7. Sisustus
8. Paberikunsti kogu (digitaalne)

Lisaks on TPM-il **abikogu**, kuhu kuuluvad püsiekspositsiooni ja õpitubasid toetavad näidis- ja õppematerjalid nagu näiteks köitenäidiste ja trükitehniliste uunikumide (sh praaktrükiste) kogu, Trükimuseumis valmistatud vähemväärtuslikud linoollõiked, TPM-i külaliskunstnike tööd ning raamatukogu.

2.4. Muuseumi struktuur ja toimemehhanismid

Muuseumi juhatus koosneb kolmest asutajaliikmest. Lisaks on muuseumil neli palgalist töötajat ning vabatahtlikud töötajad ja projektijuhid.

Vastutusvaldkonnad jagunevad:

- 1) Muuseumi igapäevategevuste juhtimine ja planeerimine: tegevjuht*
- 2) Muuseumikogu ja näitused: peavarahoidja
- 3) Administratsioon: administraator
- 4) Haridus: giid-pedagoog*, graafikameister
- 5) Finants- ja projektijuhtimine: kaks juhatuse liiget
- 6) Logistika ja tehniline teenindus: üks juhatuse liige
- 7) Masinate korrashoid ja trükitehnilised tööd: trükkal-mehhaanik*

* Täitmata ametikoht – hetkel täidetud vabatahtlikkuse alusel.

Muuseum tegutseb Kastani 42-s, kus on üks arhiiviruum (28,4 m²), üks lao/hoidlaruum (107,1 m²), graafikaklass (53,6 m²), püsiekspositsiooni ruum (64,4 m²), galerii ajutisteks näitusteks (67 m²) ning kaks stuudiot (191,42 m² trükimuseumil ning 70 m² paberimuseumil). Muuseum rendib laopinda ka aadressil Puiestee 114C (288,5 m²).

2.5. Muuseumi koostöövõrgustik

- 1. Association of European Printing Museums (AEPM):** alates 2015. aastast on TPM Euroopa trükimuseumide koondava AEPM-i liige. AEPMi ja selle kodulehe kaudu toimub muuseumide vahel infovahetus, eksponaatide pakkumine jne, lisaks korraldab AEPM iga-aastaseid erialaseid konverentse ning ühingu liikmete koosolekuid.
- 2. Projekti „Kirjanduskäik“ partnerid: Tartu linnaraamatukogu, TÜ Kunstimuseum, Tartu Linnamuuseum.** Sõltuvalt 2015. aasta pilootprojekti tulemustest pakub TPM koos partneritega keskkoolidele ja gümnaasiumidele 36-tunnist õppeprogrammi, mis seob keele-, kirjanduse- ja ühiskonnaõppe.
- 3. Tartu Kunstikool:** TPM-i graafikaklassis toimuvad kunstikooli graafikatunnid.

2.6. Muuseumi tegevust reguleerivad õigusaktid ning strateegilised dokumendid

TPM lähtub ja juhindub oma tegevustes Trüki- ja Paberimuseumi arengukavast ja põhimäärusest.

Samuti juhindub muuseum ICOMi eetikakoodeksist, autoriõiguste seadusest ning Eesti muuseumiseadusest. Muuseumiseaduse määrustest (muuseumikogu täiendamise ja kultuuriväärtusega asja muuseumisse hoiule võtmise kord, museaali ja muuseumisse kauemaks kui aastaks hoiule võetud asja märgistamise ja säilitamise kord, muuseumide andmekogu asutamine ja põhimäärus) juhindub TPM sel määral, mil need ei lähe vastuollu TPMi põhimääruses sätestatuga. Kui muuseum talitab nimetatud määrustes sätestatust erinevalt, on see käesolevas dokumendis eraldi välja toodud.

3. Kogumispõhimõtted

3.1. Kogumise eesmärk

TPM kogub ennekõike Eesti trüki- ja paberikunsti ning -tööstusega seotud esemeid ja informatsiooni tervikuna, et tagada nende säilimine järeltulevatele põlvedele. Kogumistöö peab toetama muuseumi põhimissiooni – olla töötav muuseum ja avatud stuudio, kus on tagatud võimalused õppida ja teostada erinevaid trüki- ja paberikunstitehnikaid ning kus on ligipääs mõlema valdkonnaga seotud informatsioonile. Kogumise eesmärk on suurendada kogude valdkondlikku terviklikkust, mitte kvantiteeti: kogude suurusel on olulisem nende terviklikkus tööstusprotsesside seisukohast ja tähendus ühiskonna jaoks.

3.2. Teiste sarnaste või lähipiirkonnas tegutsevate muuseumide kogude lühianalüüs

Eesti Trükimuuseum on Eesti ainus trükikunsti ajaloole spetsialiseeruv muuseum ning siit saab kõige parema ülevaate trükikunsti arengust 15. sajandist tänapäevani. Põhjalikum analüüs teistest Eesti muuseumide trükikunsti käsitlevatest kogudest veel puudub, ent kattuvaid kogumisteemasid on Eesti Kunstimuuseumi ning Tartu Kunstimuuseumiga, kes koguvad samuti graafikat.

Muus osas on kattuvused juhuslikumat sorti. Muuseumide Infosüsteemi andmetel on kirjutusmasinaid veel hoiul kokku umbes 162 tükki 28-s erinevas muuseumis. Eesti Ajaloomuuseumis on hoiul 54 eset (trükipress, -tähed, värvid, valtsid, paljundusaparaadid jms) EKP pörandaalusest trükikojast. Trükipress on hoiul ka Narva, TÜ, Võrumaa ning Saaremaa muuseumides ning oletatav trükipress on ka Harjumaa muuseumis – kokku 6 tükki. Lisaks on TPM-ile teadaolevalt kaks suuremat trükipressi ka ERMi valdustes. Raamatute

kõitmiseks kasutatavaid seadmeid on MuSi andmetel teistes muuseumides kokku mõnikümmend tükki, neist valdav osa on puidust kõiteraamid või kahefunktsioonilised kõiteraam-pressid.

Teadaolevalt on ka mitmete Eesti suurimate trükikodade ja valdkondlike ettevõtete (nt Tallinna raamatutrükikoda, Greif, Top Graphic) fuajeedes ja muudes olmeruumides samuti nii trükipresse kui muud trükikunsti valdkonda kuuluvat materjali. Neile puudub avalikkusel juurdepääs ning TPM nendega kogumispõhimõtetes ei tegele.

TPM-ile geograafiliselt lähim muuseum Euroopas, mis on spetsialiseerunud trükikunstile, on Rosenlöfs Tryckerimuseum Rootsis (allikas: <http://www.aepm.eu/links/>). Trükikunstile spetsialiseerunud muuseumi on Euroopas lähikonnas veel Taanis, Norras, Ungaris, Poolas ja Tšehhis.

Sellisenä on TPM ka regioonis unikaalne muuseum.

3.3. Muuseumikogu täiendamise üldpõhimõtted

Lähtuvalt muuseumiseaduse §5 punkt 3-st ei võta TPM kultuuriväärtusega asja museaalina arvele, kui:

- 1) asi ei vasta muuseumi arengukavale ja/või kogumispõhimõtetele;
- 2) asja üleandja esitab eritingimusi, mis on vastuolus muuseumi ja selle külastajate pikaajaliste huvidega.
- 3) asja üle arvestuse pidamiseks, selle säilitamiseks või eksponeerimiseks puuduvad tingimused või eelarvelised võimalused.

Muuseum selgitab oma võimaluste piires välja kultuuriväärtusega asja päritolu, et vältida omaniku tahte vastaselt tema valdusest välja läinud või teisest riigist välja viidud asja

museaalina arvele võtmist. Muuseum ei võistle kogude täiendamisel teiste muuseumidega, vaid arvestab esemete arvelevõtmisel teiste sama piirkonna või sarnase ainevaldkonna muuseumide kogumispõhimõtetega, samuti raamatukogude ja arhiividega.

3.4. Muuseumikogu täiendamise sisulised kriteeriumid

Kõige laiemalt hõlmab TPM-i huvifäär materiaalsel ja mittemateriaalsel ainel, mis aitab jälgida ja taasesitada trüki- ja paberikunsti kui inimkonna kirjaliku ja visuaalse kultuuri edasiandmise protsesse läbi aegade. TPM-i kogumispõhimõtted ei hõlma praegu kõiki nimetatuga seotud valdkondi, kuna selleks puuduvad võimalused. Hetkeseisuga ei ole TPM valmis koguma elektroonilisi paljundusmeetodeid ja nende abil loodud kujutisi, litograafilise meetodiga ja ofsetmeetodiga seotud esemeid ja protsessikirjeldusi, sealhulgas fotograafilisi trükiplaatide ettevalmistamismenetlusi. Samas on TPM-i eesmärk tingimuste paranedes asuda katma ka eelmainitud valdkondi, kuivõrd vastutavad mäluasutused või kogujad neil hetkel puuduvad. TPM ei hakka aga kunagi koguma suuremõdulisi paberivalmistamise masinaid ning ajalehtede trükkimiseks mõeldud rotatsioonipresse.

TPM kogub ennekõike Eesti trükikunstiga seonduvat materjali. Kui teatud valdkonnasisese teemaga seotud materjal on Eestis hävinud, kogutakse materjali välismaalt, et tagada kogude valdkondlik terviklikkus.

Kogude täiendamisel on esmasteks kriteeriumideks objekti tähendus tehnoloogilise protsessi terviklikkuse seisukohast ning selle ajalooline, sotsiaalne, teaduslik ja/või esteetiline väärtus. Lisaks jälgitakse objekti päritolu (dokumenteerituse astet), iseloomulikkust (erakordsust või tüüpilisust), seisundit ja kasutatavust.

Eesti Trüki- ja Paberimuuseum kogub:

- 1. Kõrgtrükitehnikaga seonduvaid materjale:** Igast ajastust kõrgtrükiseadmeid, tööriistu, abivahendeid, rakiseid, trükitähti, -jooni, ilustusi, klišeetid, matriitse, trükiplaate, ladumismaterjali, monotüübi linte ning muud trükitehnilist materjali.
- 2. Trüki- ja paberitööstusega seotud kultuuriloolist mittemateriaalset teavet:** Trükinduse tööprotsesside kirjeldused tekstide, audio-, foto- või videosalvestistena; trükindusega seotud mälestused; teave Eestis tegutsenud paberiveskite ja trükikodade kohta; inimeselt inimesele edasiantavad oskused – võimalusel heli-, videokandjate või fotodena dokumenteerituna.
- 3. Trüki- ja paberitööstuse alast kirjandust ja dokumente:** Eestikeelne ja valikuliselt võõrkeelne kirjalik ja pildimaterjal eelkõige järgmistest valdkondadest: trüki- ja paberitööstuse seadmete käsiraamatud, seadmete ja materjalide reklaamprospektid, ostu- ja arvestusdokumendid, tehnoloogiliste protsesside kirjeldused, õppematerjalid, käsiraamatud ja standardid, ajakirjad ja õpikud...
- 4. Trükiste näidised:** Olulisemate trükitehnikate (kõrgtrükk, sügavtrükk, ofset, litograafia) iseloomulikumad näidised, tüpograafiliselt erandlikud trükised, TPMi ruumides või seadmetel valminud trükitehnoloogiliselt huvitavad või kunstilise väärtusega trükised.
- 5. Käsitööna valminud trükitud kunstiteosed ja nende vormid:** Graafikateosed (linool-, puu-, vasselõiked ja -gravüürid; söövitus- või muul meetodil valminud sügavtrükiteosed jms) tingimusel, et tegu on teatud tehnoloogilise protsessi representatiivse eksemplariga. Selliseid teoseid kogutakse võimalusel koos nende originaalmatriitside, -plaatide ja -vormidega.
- 6. Sisustus:** Trükikodade sisustus – ladustamis- ja tööpinnad, mööbel jms.
- 7. Eel- ja järeltöötlusseadmed:** Raamatute ja muude trükiste valmistamise

erinevate etappidega seotud masinad ja seadmed nagu köitepressid ja -raamid, papikäärid, giljotiinid, soonimis- ja voltimismasinad, plokiümardusmasinad jms, samuti mõningad paberi tootmisega seotud masinad.

8. Kirjutusmasinaid.

Võimaluste puudumise tõttu ei kogu Eesti Trüki- ja Paberimuseum veel:

- Elektrooniliste paljundusmeetoditega seotud esemeid ja protsessikirjeldusi.
- Litograafilise ja ofsetmeetodiga seotud esemeid ja protsessikirjeldusi (v.a. iseloomulikud plakatid jm kunstiteosed).

Eesti Trüki- ja Paberimuseum ei kogu:

- Raamatuid (v.a. erialakirjandust ning trüki- või köitetehniliselt erilisemaid-representatiivsemaid näidised)
- Muudesse tööstuspärandi valdkondadesse kuuluvaid esemeid
- Kalligraafiasse puutuvaid esemeid
- Templeid

3.5. Muuseumikogu hetkeseis ja täiendamisvajadus

Antud dokumendi kirjutamise hetkel ei ole TPM-i kogus ühtegi seaduse mõttes museaali, kuivõrd kogudesse arvele võtmise protsess on alles algamas. Järgnevalt toodud kogude jaotus ning statistika sinna kuuluvatest objektidest on tehtud eeltööde põhjal.

TPM-i kogu jaguneb kaheksaks alakoguks sõltuvalt sinna kuuluvate objektide iseloomust:

Masinakogu (trüki-, ladumis-, kirjutusmasinad ning eel- ja järeltöötlusmasinad), täheladu (tina-, puutähed ja matriitsid, ilustused, vahematerjal), klišeede kogu, arhiivkogu (dokumendid, graafika, plakatid, väiketrükised, postkaardid, Trükimuuseumi näidised ning erialased raamatud ja perioodika), fotokogu (sh digifotod), audio-videokogu ning digitaalne paberikunstikogu. Abikogusse kuuluvad teatud protsesse illustreerivad või nende läbiviimiseks vajalikud esemed, õppematerjalid (sh erialane kirjandus) ning TPM-i külaliskunstnike tööd.

Masinakogu jaguneb loogiliselt neljaks alakoguks: trükimasinad (17), ladumismasinad (5), kirjutusmasinad (ca 80) ning eel- ja järeltöötlusmasinad (32). Väarikaim kogusse kuuluv masin on 19. sajandi algupoolest pärinev trükipress. Valdav osa masinaid on valmistatud 20. sajandil. Enamik masinatest on töökorras ning suurem osa trükipresse ning eel- ja järeltöötlusmasinaid on ka igapäevases kasutuses.

Täheladu pärineb valdavalt 20. sajandist ning jaguneb viieks alakoguks: tina- ja puutähed, matriitsid, ilustused ning vahematerjal. Siia hulka kuulub ka nn sibulakuhi – ligi 1500 kg hunnikusse kuhjatud sorteerimata tinatähti, ilustusi ja vahematerjali, mis päästeti viimasel hetkel metallivaraste käest. Kirjatüüpe (tina- ja puutähed ning matriitsid) on praeguste andmete järgi vähemalt 560 erinevat.

Klišeede kogusse kuuluvad väärtuslikumad tsinkograafias valmistatud klišeed ja linoollõiked) Klišeekogu suurima osa moodustab Õpetatud Eesti Seltsi annetatud klišeekogu, kuhu kuulub u 2367 klišeed ning lisaks paarkümmend väiksemat klišeeposa.

Arhiivkogu jaguneb kuueks väiksemaks alakoguks:

Arnold Everausi kogu koosneb Tartu trükitehnikatööstuse *grand old man*'i pärandatud kirja- ja värvinäidiste kataloogidest, trükitehnilistest käsiraamatutest ning trüki- ja paberikunstiga seotud erialasest kirjandusest (sh perioodika) – kokku 287 ühikut.

Vanim teos pärineb 18. sajandi II poolest, uuemad 20. sajandi II poolest.

Dokumentide kogusse kuuluvad trüki- ja paberitööstusega seotud arved, lepingud jm dokumendid ning kirjad.

Kunstikogusse kuuluvad erinevates trükitehnikates teostatud graafilised lehed, mille väärtus on ennekõike kunstiline. Võimalusel säilitatakse koos teosega ka tema originaaltrükiplaat või -vorm. Graafilisi lehti kogutakse pidades silmas kogu terviklikkust – selle eesmärk on anda ülevaade erinevatest graafika tehnikatest. Kunstikogusse võivad kuuluda ka tehniliselt huvitavamad paberikunsti tööd, kuigi reeglina paberikunsti füüsilisel kujul ei säilitata (vt edasi „Digitaalne paberikunsti kogu“).

Perioodika alakogusse kuulub erialane trüki- ja paberikunsti ja/või trüki- ja paberitööstusega seonduv perioodiline kirjandus, mida teistes Eesti mäluasutustes hoiul pole.

Plakatikogu (kokku 223 plakatit) koosneb ühe- ja kahepoolsetest plakatitest, mis on teostatud erinevates trükitehnikates (kõrgtrükk, litograafia, ofset) ning mille formaat on vähemalt A4. Plakatikogu alla kuulub Krista Roosi annetatud plakatikogu, mis koosneb 107-st põhiliselt ofsettehnikas plakatist ajavahemikust 1955-1991.

Postkaartide kogusse kuuluvad postkaardid, mis on erinevate trükitehnikate representatiivsemad näidised.

Raamatute alakogusse kuulub erialane trüki- ja paberikunsti ja/või trüki- ja paberitööstusega seonduv kirjandus, mida teistes Eesti mäluasutustes hoiul pole.

Trükimuuseumi trükinäidiste kogusse kuulub väärtuslikum osa plakatitest, väiketrukistest ning muudest trükistest, mis on trükitud Trükimuuseumis (nii Kastani 38-s kui 42-s) ja Trükimuuseumi masinatel praeguseks suletud Tartu Pärmivabriku ning Tallinna Polymeeri kultuuritehase trükikodades.

Väiketrükiste kogusse kuuluvad väikseformaadilised (<A4) infolehed ja -voldikud, reklaamid, visiitkaardid, eksliibrised jne. Väiketrükiste kogu alla kuulub ka Sten Kasaku eksliibrise kogu.

Fotokogusse kuuluvad paberfotod, fotonegatiivid ning digifotod, millele on jäädvustatud trüki- ja paberitööstusesse puutuvad teemad. Siia kuuluvad ka teatud tehnikaid kirjeldavad õppefotod.

Audio-videokogusse kuuluvad heli- ja videosalvestused: endiste ja praeguste trükitehnikatega tehtud intervjuud, kultuurilooliselt oluliste sündmuste kajastused, teatud protsesside jäädvustused, õppevideod jne.

Digitaalne paberikunstikogu sisaldab digitaalseid salvestusi Paberimuustumisteostatud parimatest paberskulptuuridest ja muudest paberikunsteostest. Teosed ning võimalusel ka nende valmimise protsess säilitatakse fotode ja/või videote näol. Valminud kunstiteoseid endid museaalidena reeglina arvele ei võeta (v.a. erandjuhtudel kunstikogusse).

Abikogusse kuuluvad püsiekspositsiooni toetavad näidismaterjalid nagu trükitehnilised unikumid, erinevad köitenäidised, praaktrükised jms, õppematerjalid jne. Samuti TPM-i külaliskunstnike tööd ning raamatukogu.

3.6. Muuseumikogu täiendamise protseduurid

TPM-i kogude täiendamise ning museaali dokumenteerimiseks vajaliku info kogumise, esmase info talletamise (kirjalikud ülestähendused, fotografeerimine jms) ning selle muuseumide andmekogusse kandmise eest vastutab peavarahoidja. TPM-i tegevusplaanidest (näitused, õppeprogrammid, uurimistöö jne) lähtuvaid spetsiifilisemaid kogumistöid juhatab peavarahoidja koos juhatusega või juhatuse liikmega.

TPM-i kogu täieneb läbi annetuste või ostude. Annetuse puhul tõendab eseme omandi- ja kasutusõiguse üleminemist üleandjalt muuseumile asja üleandmise akt, mis on allkirjastatud mõlemalt poolt. Ostu puhul antakse eseme omandi- ja kasutusõigus üle muuseumile pärast ostu sooritamist, mida tõendab ostu-müügi leping.

Erandjuhtumite puhul tegutsetakse kooskõlas ICOMi eetikakoodeksiga vastavalt peavarahoidja ja/või juhatuse liikme juhenditele.

3.7. Juurdekasvuvõimaluste ja säilitustingimuste analüüs

Uude asukohta kolimisega suurenesid TPM-i põhiruumid enam kui kaks korda – ent sama võib öelda ka muuseumikogu kohta. Kõige keerulisem on suuremõõtmeliste masinate mahutamiseks eksponeerimiseks kasutada ka stuudiot, graafikaklassi ning laoruumi. Suuri masinaid saab muuseum nendele pindadele juurde võtta vaid piiratud koguses.

Suuremõõtmelised masinad ja muud esemed, mis muuseumi põhiruumidesse ei mahu ja/või mille seisund pole eksponeerimiseks sobiv, on paigutatud üüritavale laopinnale aadressil Puiestee 114C. Tingimused nagu temperatuur, niiskus, valgus jm pole nimetatud ruumides küll kaugeltki kontrollitud ega hetkel ka kontrollitavad, ent seal on tagatud esemete säilimiseks vajalik esmane peavari ja tingimused.

TPMi ruumivajadus kogude tänase mahu juures on täiendavalt 200–300 m². Kogude kasvades ja täiendavate protsesside kaasamisel kasvab ruumivajadus veel täiendavalt 200–300 m² võrra. Pikaajalises perspektiivis näeb TPM ruumivajadusena kokku 1500–1800 m².

Aparaaditehasesse ruume valides pidas TPM silmas ka juurdekasvuvõimalusi. Hoonekompleksis on tänase seisuga üle 2000 m² välja arendamata pinda, mida Trükimuuseumil oleks võimalik ressursside olemasolul rentida. Praegu ei ole see eelarve

piiratuse tõttu realistlik.

3.8. Muuseumikogu analüüs ja väärtuste hindamine

Muuseumikogu sisulise tähtsuse hindamiseks viiakse läbi inventuurid iga viie aasta tagant (alates kogumispõhimõtete kinnitamisest), mille käigus analüüsitakse ja hinnatakse museaalide tähtsust ja tähenduslikkust nii üksikobjektina kui osana kollektsioonist. Inventuuride käigus selgub muuhulgas ka, kas teatud esemed on tarvis muuseumikogust välja arvata või mitte.

Lisaks peab TPM pikas perspektiivis vajalikuks ka museaalide rahalise väärtuse hindamist kindlustuse jaoks (nt esemete tahtliku hävitamise, varguse vms korral). Tähekomplektide ning valdava osa trükimasinate rahaline väärtus on võimalik paika panna maailmaturu hindade järgi.

3.9. Museaalide väljaarvamine

Lähtuvalt muuseumiseadusest on TPM-il õigus muuseumikogusse arvele võetud objekte teatud tingimustel ja põhjendustel välja arvata. Museaalide väljaarvamisel tegutsetakse kooskõlas muuseumiseaduse § 11 ning TPM kogumispõhimõtetega.